

Maarian kirkon lattian alapuoliset haudat

238/03.03.01.01/2024

Yhteinen kirkkoneuvosto 05.06.2025 § 153

Esittelijä Kiinteistöjohtaja Kalle Luoma

Esittely Maarian kirkon peruskorjauksen rakennustyöt aloitettiin suojaus- ja purkutöillä maaliskuussa. Huhtikuun lopussa purkutöitä ulottuivat kirkon alapohjalaattaan. Peruskorjauksen yhteydessä uusitaan kirkon lattia, jotta kosteusvauriot saadaan korjattua. Samalla alapohjarakenne tiivistetään siten, että myös kirkon radon-ongelma saadaan hallintaan. Uusi lattiarakenne toteutetaan hieman vanhan lattian tasoa ylemmäs, jotta tasoero alttarin ja muun kirkon välillä poistuu ja jotta esteettömyyttä saadaan parannettua.

Vanhan vuonna 1909 valetun betonilattian alla on rakenneavausten ja laaditun rakennushistoriaselvityksen mukaan sorakerros, jonka päälle laatta on valettu. Vanhan laatan päällä on haitta-aineista sisältävä bitumisively ja sen päällä puukoolaukset, eristeet ja lankkulattia. Uusi lattiarakenne on suunniteltu toteutettavan hieman vanhaa lattiaa ohuempaan ja vanhaa lattiaa ylemmäs, jolloin rakennustöiden yhteydessä ei ole suunniteltu koskettavan vuonna 1909 suoritettuja rakenteita alempaan tasoon. Vuonna 1909 suoritettuja korjauksia on valvonut arkeologi Juhani Rinne.

Suomessa on kansainvälisesti poikkeuksellisen vähän keskiaikaisia kirkkoja olemassa. Maa oli harvaan asuttu ja vähälukuinen ja varallisuuttakaan ei ollut paljon. Sen vuoksi Maarian kirkko on harvinainen muinaisjäänös – sen muiden kulttuurihistoriallisten ja kirkollisten arvojen ohella.

Käsillä oleva tilanne on hyvin poikkeuksellinen. Useiden kirkkojen lattioissa tehtiin suuria muutoksia viime vuosisatojen taitteessa ja lattian alla olleet haudat siivottiin silloin pois. Oletus oli, että haudat on poistettu myös Maarian kirkossa alttarialueen merkattuja hautoja lukuun ottamatta. Esiin tulleet haudat ja säilyneiden hautojen määrä tulivat siten yllätyksenä myös Museovirastolle.

Maarian seurakunta perustettiin 1200-luvun alkupuolella, jolloin nykyisen kirkon paikalle todennäköisesti rakennettiin ensimmäinen puukirkko. Puukirkkovaiheita on saattanut olla useampiakin, niistä ei kuitenkaan ole tietoa. Nyt tehdyissä tutkimuksissa on tullut esiin rakenteita, jotka ilmeisesti kuuluvat aiempiin kirkkovaiheisiin. Näiden rakenteiden luonteen selvittäminen on arkeologian näkökulmasta tärkeää. Kirkollinen käytäntö oli, että vainajat haudattiin kirkkoon. Mitä lähempänä alttaria hauta oli, sitä arvokkaampi ja kalliimpi hautapaikka oli. Vanhimmat paikalla olevat haudat saattavat olla jo 1200-luvun lopulta. Ajalta, josta Suomessa on hyvin vähän hautauksia jäljellä ja ne ovat kirkkojen ulkopuolella

vaikeasti havaittavia, esineettömän hautaustavan tullessa käyttöön kristillistymisen myötä. Käytännössä niiden tavoittaminen kirkkojen ulkopuolella on hyvin vaikeaa.

Suojeluarkeologian näkökulmasta tavoite on aina se, että muinaisjäännökseen kajottaisiin mahdollisimman vähän, ja mitä vakaampina olosuhteet siellä voidaan säilyttää, sitä parempi. Jos on mahdollista teknisin ratkaisuin taata, etteivät olosuhteet Maarian kirkossa hautojen kohdalla muutu nykyisestä, on se suojelun näkökulmasta hyvä vaihtoehto.

Tulee selvittää ja varmistua, miten erilaiset ratkaisut alimpien kerrosten olosuhteisiin vaikuttavat. Tämän vuoksi on huolellisesti mietittävä ja tutkittava se, millaisia vaikutuksia eri vaihtoehtoisilla ratkaisumalleilla on. Mikäli päädytään siihen, ettei kaikkea nyt tutkita pois, on voitava varmistaa, että erityisesti nyt esillä olevia hautoja alemmissa kerroksissa olevat - käytännössä aikalailla ainutlaatuiset - haudat säilyvät. Vaihtoehtoisesti alue on tutkittava niin hyvin, että kaikki se tieto, mikä niissä on, voidaan saada talteen. Muinaismuistolain 15 §:n mukaan kustannuksista vastaa aina rakennushankkeen toteuttaja. Valtiolla ei ole mitään avustusrahastoa tällaisiin tilanteisiin olemassa.

Kaivausten nykytaso on jo paikoin Rinteen vuoden 1909 kaivausten alapuolella ja esiin on tullut havaintoja kiviladelmista, jotka voivat liittyä nykyisen kirkon rakenteisiin tai sitten ne ovat osia paikalla olleesta vanhemmasta puukirkosta. Tämä tulkinta on toki vasta hyvin alustava.

Edellisen vaiheen täyttökerros on ollut poikkeuksellisen täynnä ihmisten luita ja esim. kokonaisia pääkalloja (tähän mennessä yli 60 kalloa) ja joukossa on runsaasti löytöjä ja esim. hautatekstiilejä.

Esiin tulleet arkut ovat erittäin hyvin säilyneitä ja osa on erittäin koristeellisia. Ne viittaavat siihen, että arkuissa olevat vainajat ovat hyvin säilyneet ja että vainajilla voi olla hautatekstiilit päällään. On ihan selvää, että kyseessä on poikkeuksellinen arkeologinen aineisto, jonka arvo selviää vasta, kun niitä tutkitaan. 1600-1700 - luvun arkkujen alla voi olla vanhempia hautoja aina 1300-luvulle saakka.

Asiaa on käsitelty toukokuun aikana yhdessä Museoviraston, Kirkkohallituksen ja arkeologin kesken. Osa arkuista poistetaan ja tutkitaan, mutta laajuus ja sen mukaisesti valittavat toimenpiteet ovat vielä avoimia. Kun laajuus, jatkotoimenpiteet ja vaikutukset toteutustapaan ovat tarkentuneet, voidaan arvioida asian vaikutukset hankkeen kustannuksiin ja aikatauluun. Lattian alapuolelle lisätään antureita olosuhteiden seuranta varten ja olosuhteita voidaan hallita radon-putkiston kautta. Arkeologisen kaivun suorittaa Muuritutkimus Oy, joka on toiminut myös työtä valvovana arkeologikonsulttina.

Museoviraston, Kirkkohallituksen, arkeologin ja suunnittelijoiden kanssa.

Päätös

Esityksen mukaan.